

ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 5.8.2021
COM(2021) 455 final

2021/0255 (NLE)

Предложение за

ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА

**относно смесеното обучение за висококачествено и приобщаващо начално и
средно образование**

(текст от значение за ЕИП)

{SWD(2021) 219 final}

ОБЯСНИТЕЛЕН МЕМОРАНДУМ

1. КОНТЕКСТ НА ПРЕДЛОЖЕНИЕТО

Равният достъп до висококачествено образование е от решаващо значение както за икономическия, така и за социалния напредък. Образователната политика следва да осигурява възможности на всички граждани да постигат пълния си потенциал и да развиват компетентностите си чрез учене през целия живот. Това е основно послание от следните документи: съобщението на Комисията „Създаване на европейски стълб на социалните права“¹; визията за европейско пространство за образование²; *Плана за действие в областта на цифровото образование за 2021—2027 г.*³; *Резолюцията на Съвета относно стратегическа рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението с оглед на европейското пространство за образование и отвъд него (2021—2030 г.)*⁴; и *Заключенията на Съвета относно равнопоставеността и приобщаването в образованието и обучението с цел насърчаване на успеха в образованието за всички*⁵. Постигането на тази цел стана още по-наложително предвид предизвикателства в областта на образованието, които излязоха на преден план по време на пандемията от COVID-19.

(1) Предизвикателства, към които ще бъде насочена предложената препоръка

Затварянията на училищата и по-широките ограничения за обществото поради пандемията от COVID-19 подчертаха съществуващите силни и слаби страни на началното и средното образование, включително на професионалното образование и обучение (ПОО). Системите за образование и обучение показаха огромен капацитет за иновации и приемане на нови подходи⁶, но и значителни недостатъци във връзка с липсата на готовност за възползване от различни учебни среди и инструменти.

- За учащите процесът на учене често беше по-бавен и по-малко задълбочен, а понякога и закъснял. Като цяло той стана по-труден заради липсата на системното присъствие в класните стаи и ритъма в тях, както и на тясното взаимодействие с учители и съученици.
- В някои случаи бе нарушено физическото, психичното и емоционалното благосъстояние, тъй като много училища не можеха да предложат структурирани дейности или достъп до съоръжения, а здравето и мотивацията на децата зависеха от това, което можеха да предложат техните семейства⁷ и домашната среда.

¹ COM(2017) 250.

² https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/european-education-area_bg.

³ COM(2020) 624.

⁴ ОВ С 66, 26.2.2021 г., стр. 1.

⁵ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:52021XG0610\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:52021XG0610(01)).

⁶ Например бързо бе въведено ново законодателство, като на органите и директорите на училища на местно равнище бе предоставена по-голяма независимост. Много училища създадоха или подновиха партньорства с родители, местни общности, предприятия, частни дружества, НПО и културни организации (включително радиото и телевизията), както се съобщава в откритата обществена консултация относно плана за действие в областта на цифровото образование.

⁷ Съвместният изследователски център на Европейската комисия събра впечатленията на деца и семейства от девет държави от ЕС за доклада си [Как се справиха семействата с извънредното дистанционно обучение по време на ограниченията на свободата на движение във връзка с Covid-19 през пролетта на 2020 г.](#)

- На много семейства и учаци, особено тези от групите в неравностойно положение, липсваха необходимите способности и ресурси за справяне с ученето у дома⁸. Това създаде сериозен проблем за учениците, които обичайно биха получили целенасочена подкрепа за учене в училище, субсидирана и здравословна храна⁹ или достъп до разнообразни извънкласни дейности, включително физически занимания.
- Много системи, училища и преподаватели не бяха подготвени за такава промяна по отношение както на цифровата компетентност, така и на ресурсите, включително свързаността и инфраструктурата¹⁰. Някои учители от началото и средното образование съобщиха за липса на ясни насоки и комуникация от страна на публичните органи. Освен това те съобщиха за липса на подкрепа и обучение по отношение на разработването на модел на обучение за периодите, през които всички или повечето ученици учат у дома.
- Важни специалисти в образованието — специалисти на посещение, служители за връзка с дома, преподаватели в културни организации, както и обучители и наставници при учене в процеса на работа — и техните ресурси вече нямаха достъп до училищата.
- Научните предмети от учебната програма и преподаването на изкуства, както и професионалното образование и обучение бяха еднакво нарушени, като се има предвид, че при тях се разчита на достъп до специални пространства, лаборатории и оборудване и на надзор от обучени професионалисти, което по принцип е както по педагогически причини, така и по причини, свързани с безопасността.
- Училищата бяха изправени пред предизвикателства, понеже учениците рискуваха да загубят личните и социалните ползи от това да са част от училищната общност при липсата на присъствие на място.

Стремежът към визия за по-качествено и приобщаващо образование и обучение в никакъв случай не се ограничава до контекста на COVID-19. Продължават да съществуват текущите предизвикателства пред моделирането на образованието и обучението: изграждане на полезен учебен опит в различни среди и за учаци на различна възраст, с различни способности и обстоятелства; подкрепа за развиването на

⁸ Според резултатите от откритата обществена консултация за подготовка на плана за действие в областта на цифровото образование родителите и учациите съобщават за особени трудности с промяната към извънредно дистанционно преподаване. Родителите съобщават, че децата им са имали особено негативен опит с мотивацията за учене, изпитване/оценка и обратна връзка, както и лошо качество на онлайн учебното съдържание. Социално-икономическите различия между учациите бяха определени като основно предизвикателство напред. Вж. също предстоящото проучване: Cachia R., Velicu A., Chaudron S., Di Gioia R. и Vuorikari R., „Remote schooling during Covid-19 spring 2020 lockdown. A closer look at European families.“ („Дистанционно обучение по време на ограниченията на свободата на движение през пролетта на 2020 г. във връзка с Covid-19. Поглед отблизо към европейските семейства“)

⁹ Схемата за училищата на ЕС позволява на децата да научат за здравословните начини на хранене и на живот. Вж. [Обяснение на схемата за училищата | Европейска комисия \(europa.eu\)](#).

¹⁰ Според резултатите от откритата обществена консултация за подготовка на плана за действие в областта на цифровото образование 69 % от началните училища и 64 % от средните училища не са имали предишен опит с дистанционното обучение с използване на цифрови технологии. Респондентите съобщиха за редица пречки и препятствия, включително липса на цифрова инфраструктура и цифров капацитет, лош модел на обучение, недостатъчна комуникация между училището и дома, както и липса на цифрова компетентност, особено при преподавателите.

обща компетентности, подходящи за нуждите на учащите във връзка с глобалното общество сега и за в бъдеще; подкрепя за благосъстоянието; както и подкрепя за преподавателите и училищата да се адаптират и да подобряват организационните и педагогическите си подходи в полза на всички учащи. За да се отговори на тези предизвикателства и да се подобри капацитетът, подходът за смесено обучение изисква съгласуван подход на системата за образование и обучение в цялост като част от културата на непрекъснато усъвършенстване.

(2) Цели на предложената препоръка

Предложената препоръка е част от непосредствената реакция по отношение на поуките, извлечени от пандемията от COVID-19, при която много вече съществуващи предизвикателства и неравенства се засилиха и излязоха на преден план. С препоръката ще бъдат предложени краткосрочни мерки за справяне с най-неотложните пропуски, установени до момента, и за преодоляване на последиците върху по-младото поколение. Същевременно с нея ще се очертае перспектива за смесване на учебни среди и инструменти в началното и средното образование, която може да спомогне за изграждането на по-устойчиви системи за образование и обучение в съответствие с плана за действие в областта на цифровото образование за 2021—2027 г. и европейското пространство за образование, както и да подготви основите за постигане на целите на цифровото десетилетие¹¹. Целта е да бъдат увеличени приобщаващият характер и качеството на образованието и обучението и да се подобри развиването на обща компетентности на всички учащи.

В предложената препоръка не се защитава намаленото присъствие на преподавателите в ученето, нито се насърчава прекарването на повече часове пред екран. Освен това в нея не се съдържа стремеж към рязка и безразборна замяна на печатните издания, хартията и моливите с цифрови технологии в началното и средното образование¹². Изобилието от платформи и канали за комуникация може да увеличи риска от цифрова умора и организационно „прегаряне“ на учениците, преподавателите и родителите. Като част от възстановяването от пандемията от COVID-19 целта на предложената препоръка по-скоро е да се подкрепи продължителното развитие и усъвършенстване на добре балансираното училищно образование (от гледна точка на педагогиката, както и на учебните материали), което да стимулира високо качество и приобщаване, с допълнителната полза да бъде достатъчно устойчиво за справяне и адаптиране.

(3) Специфични разпоредби на препоръката

Смесеното обучение във формалното образование и обучение се извършва, когато училище, преподавател или учащ възприемат повече от един подход в учебния процес:

- смесване на училищна и дистанционна учебна среда; и

¹¹ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decade-digital-targets-2030_bg.

¹² При изследване беше доказано, че това може да доведе до влошаване в развитието на способностите на учениците за задълбочено четене; вж. *Stavanger Declaration Concerning the Future of Reading* (Декларация от Ставангер относно бъдещето на четенето) (<https://ereadcost.eu/wp-content/uploads/2019/01/StavangerDeclaration.pdf>). Декларацията, подписана през 2019 г. от над 100 изследователи, съдържа основните констатации от четиригодишно емпирично изследване в контекста на финансираната от ЕС изследователска дейност по линия на COST (Европейско сътрудничество в областта на науката и технологиите) *Развитие на четенето в ерата на цифровизацията (E-READ)*.

- смесване на различни инструменти за обучение, които могат да бъдат цифрови (включително онлайн) и нецифрови, като част от учебните задачи.

За да гарантират оптимално използване на смесеното обучение, учителите и учащите трябва да притежават необходимите знания, умения и поведение и да бъдат възприемчиви към използването на подходящи цифрови инструменти и към промените в преподаването. Освен това подходът за смесено обучение трябва да бъде достатъчно гъвкав, за да позволява адаптиране спрямо нуждите на учащите и свобода за преподавателите в зависимост от техния контекст и аудитория. Осигуряването на условия, способстващи за смесеното обучение, зависи и от ресурсите на учащите, и от организацията, културата и ресурсите на училището, т.е. достъпа до подходящи, финансово достъпни и добре функциониращи среди и инструменти. За да се постигне това, в предложената препоръка се подчертава необходимостта от действия на различни равнища (училището и неговата местна екосистема; държавата членка или равнището на регионалната образователна система; подкрепа по целесъобразност на равнището на ЕС) и от различни времеви хоризонти: краткосрочни като незабавна реакция на пандемията и средносрочни за използване на този подход за насърчаване на качествено и приобщаващо образование.

(4) Допълване с други инициативи

Предложената препоръка е разработена, за да бъдат допълнени други инициативи на Комисията, които ще засегнат подобни предизвикателства пред училищното образование, а именно представените в Плана за действие в областта на цифровото образование за 2021—2027 г.¹³ действия и инициативата „Пътища към успеха в училище“ в рамките на европейското пространство за образование в помощ на всички ученици да постигнат базово ниво за подготовка по основните умения и да завършат гимназиален етап на средното образование, Европейската програма за умения¹⁴, и по-специално Препоръката на Съвета относно професионалното образование и обучение (ПОО)¹⁵, в която се предлага модернизирана визия за политиката на ЕС за ПОО, включително неговата цифровизация и използване на смесени форми на обучение. Освен това с предложената препоръка се допълват други инициативи по програмата „Еразъм+“, включително академията за учители в рамките на „Еразъм+“.

2. ПРАВНО ОСНОВАНИЕ, СУБСИДИАРНОСТ И ПРОПОРЦИОНАЛНОСТ

• Правно основание

Инициативата е в съответствие с членове 165 и 166 от Договора за функционирането на Европейския съюз. В член 165 се предвижда, че Съюзът „допринася за развитието на качествено обучение чрез насърчаване на сътрудничеството между държавите членки и, ако е необходимо, чрез подпомагане и допълване на техните действия, като напълно зачита отговорностите на държавите членки за съдържанието на учебния процес и организацията на техните образователни системи“. В член 165, параграф 2 се посочва още, че действията на Съюза в областта на образованието целят, отчасти, насърчаване на развитието на дистанционното образование. В член 166 се предвижда, че Съюзът провежда политика на професионално обучение, която подкрепя и допълва действията на държавите членки, като напълно зачита отговорностите на държавите членки относно съдържанието и организацията на професионалното обучение.

¹³ COM(2020) 624.

¹⁴ COM(2020) 274 final.

¹⁵ ОВ С 417, 2.12.2020 г., стр. 1—16.

Инициативата не предлага разширяване на регулаторните правомощия на ЕС, нито обвързващи ангажименти за държавите членки. Държавите членки решават, съгласно националните особености, как да прилагат препоръката.

- **Субсидиарност (при неизключителна компетентност)**

Държавите членки имат собствена култура и законодателство за разработването и организацията на учебния процес. Те отговарят изцяло за съдържанието на учебния процес и организацията на своите системи за образование и обучение. Държавите членки обаче са изправени пред редица общи проблеми, свързани с подготвеността на техните системи за образование и обучение, както пролича от въздействието на пандемията от COVID-19 върху учащите, техните семейства, учители, обучители и ръководители на институции. Целта на препоръката е да подкрепи държавите членки в укрепването на подготвеността и устойчивостта на техните системи за образование и обучение чрез разработването на добре балансирани подходи за смесено обучение.

Добавената стойност на настоящата предложена препоръка на равнището на ЕС се изразява в способността на ЕС:

- да съдейства за общ подход за краткосрочни решения на проблеми, възникнали по време на пандемията, които доведоха до пропуските в резултатите от ученето или ги задълбочиха;
- да насърчава европейско разбиране на възможностите, създавани от смесеното обучение, включително подобряване на качеството и приобщаващия характер на образованието и обучението, както и развиване на общи компетентности и благосъстоянието на учащите;
- да улеснява споделянето на експертен опит и най-добри практики между създателите на политики, изследователите и преподавателите на равнищата на системите и училищата;
- да подкрепя инициативи на равнището на ЕС за стимулиране на развиването на компетентности на преподавателите и учащите при смесването на учебни среди и инструменти; както и
- да насърчава инвестициите в посочените по-горе области.

В съответствие с принципа на субсидиарност в предложението се представят перспективите за смесване на учебни среди и инструменти в началното и средното образование и се отправят препоръки във връзка с това.

- **Пропорционалност**

Нито съдържанието, нито форматът на настоящата предложена препоръка надвишават необходимото за постигане на нейните цели. Ангажиментите, които държавите членки ще поемат, са доброволни и всяка държава членка остава свободна да реши кой подход да възприеме.

- **Избор на инструмент**

За да се способства постигането на целите, посочени в членове 165 и 166 от Договора за функционирането на Европейския съюз, в Договора е предвидено приемането на препоръки от страна на Съвета по предложение на Комисията.

Препоръката на Съвета е подходящ инструмент в областта на образованието и обучението в случаите, когато ЕС носи отговорност за подкрепа, който често се използва за действие на европейско равнище в тези области. Като правен инструмент

препоръката изпраща сигнал за ангажимента на държавите членки към мерките и предлага по-стабилна политическа основа за сътрудничество в тази област, като в същото време напълно се зачита компетентността на държавите членки в сферата на образованието и обучението.

3. РЕЗУЛТАТИ ОТ ПОСЛЕДВАЩИТЕ ОЦЕНКИ, КОНСУЛТАЦИИТЕ СЪС ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ И ОЦЕНКИТЕ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО

- **Последващи оценки/проверки за пригодност на действащото законодателство**

Не е приложимо.

- **Консултации със заинтересованите страни**

През 2020 и 2021 г. Европейската комисия се консултира с представители на министерствата на образованието, европейски мрежи от организации (на специалисти, подготвящи учителите, родители, ученици, работодатели, синдикални организации), преподаватели и други членове на обществото. Допълнителни подходи и условия бяха от полза за по-доброто разбиране на предизвикателствата и възможностите в тази област: онлайн срещи и уебинари; проучвания, насочени към аудитории в училищното образование и обучение; както и научноизследователски проекти.

Важен етап беше откритата обществена консултация от февруари до септември 2020 г. като част от подготвителната работа за съобщението относно Плана за действие в областта на цифровото образование за 2021—2027 г. Тя беше насочена към въздействието на пандемията от COVID-19, като в нея бяха събрани над 2700 отговора от 60 държави. Освен това чрез онлайн общността eTwinning на учители и директори на училища се проведе консултация с европейски ученици.

- **Събиране и използване на експертни становища**

Предложението се основава на широк набор от доклади и проучвания относно: педагогическите подходи към изграждането на ключови компетентности; професионалното развитие на учители и директори на училища; използването на цифрови технологии в училищното образование; и управлението на училищното образование. По специфични аспекти мнения бяха предоставени и от тримата експертни консултанти, ангажирани в рамката „Образование и обучение 2020“.¹⁶ В прегледа бяха взети под внимание докладите и проучванията на ОИСР, ЮНЕСКО и Съвета на Европа, както и работата на Съвместния изследователски център на Европейската комисия (особено в областта на педагогическите подходи към изграждането на ключови компетентности, използването на цифрови технологии в училищното образование и опита с ученето на деца и семейства в ранните етапи на пандемията). Тази информация е включена в придружаващия работен документ на службите на Комисията.

¹⁶ [Европейско политическо сътрудничество \(рамка „Образование и обучение 2020“\) | Образование и обучение \(eurora.eu\).](#)

- **Оценка на въздействието**

Предвид факта, че предложените дейности допълват инициативите на държавите членки и че имат доброволен характер, както и с оглед на обхвата на очакваното въздействие не беше извършена оценка на въздействието. Предложението беше изготвено въз основа на предишни проучвания, консултации с държавите членки и обществената консултация.

- **Пригодност и опростяване на законодателството**

Не е приложимо.

- **Основни права**

В настоящата предложена препоръка се зачитат основните права и се спазват принципите, признати с Хартата на основните права на Европейския съюз, а именно правото на образование, предвидено в член 14 и правото на защита на личните данни, предвидено в член 8. Личните данни трябва да бъдат обработвани добросъвестно, за точно определени цели и въз основа на съгласието на заинтересованото лице или по силата на друго предвидено от закона легитимно основание; освен това всеки има право на достъп до събраните данни, отнасящи се до него, както и правото да изиска поправянето им. Мерките ще бъдат изпълнени в съответствие със законодателството на ЕС в областта на защитата на личните данни, по-специално Регламент (ЕС) 2016/679¹⁷ на Европейския парламент и на Съвета относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни (Общ регламент относно защитата на данните).

4. ОТРАЖЕНИЕ ВЪРХУ БЮДЖЕТА

За тази инициатива няма да са необходими допълнителни средства от бюджета на ЕС.

5. ДРУГИ ЕЛЕМЕНТИ

- **Планове за изпълнение и механизми за мониторинг, оценка и докладване**

В подкрепа на изпълнението Комисията предлага в сътрудничество с държавите членки да се разработят специални насоки, ръководства и други конкретни материали въз основа на факти, дейности за партньорско обучение и установяване на добри практики. Това ще попълни установените пропуски в подпомагането на разработването на подход за смесено обучение на равнището на училищата и на системите.

Комисията възнамерява да докладва за прилагането на настоящата препоръка в контекста на стратегическата рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението с оглед на европейското пространство за образование и отвъд него.

- **Обяснителни документи (за директивите)**

Не е приложимо.

- **Резюме на препоръката и работния документ на службите на Комисията**

¹⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32016R0679&qid=1625587257115&fbclid=IwAR0KEc93mYLiOIJLORn97FhYaeKZF3IkXBZ3YUrPJcfIKpFSZUtgITSyaTk>.

В проекта на препоръка се предлагат насоки и действия, които могат да бъдат изпълнявани от държавите членки с цел преодоляване на краткосрочните последици от пандемията и постигане на добре балансиран и целенасочен подход за смесено обучение, който да води до висококачествено и приобщаващо начално и средно образование. В нея се посочва ангажиментът на Европейската комисия да допълни и подкрепи действията на държавите членки в тази област.

В придружаващия работен документ на службите на Комисията се описва широк набор от данни от актуални изследвания заедно със становищата и опита на европейски заинтересовани страни с цел да бъде подкрепена предложената препоръка и се представят примери за съществуващите политики и проекти в тази бързо развиваща се област.

Предложение за

ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА

относно смесеното обучение за висококачествено и приобщаващо начално и средно образование

(текст от значение за ЕИП)

СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взе предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално членове 165 и 166 от него,

като взе предвид предложението на Европейската комисия,

като има предвид, че:

- (1) Пандемията от COVID-19 засегна и оказа безпрецедентен натиск върху системите за образование и обучение в целия свят и в Съюза. Ограниченията за обществото доведоха до значителни промени в преподаването и ученето, както и в общуването и сътрудничеството в рамките на общностите за образование и обучение.¹⁸ Те оказаха въздействие върху учащите, техните семейства, учителите, обучителите, ръководителите на институции, както и върху специалистите на обществото, които подкрепят образованието, като например социалните работници и обучаващите лица в културни организации. Държавите членки успяха бързо да мобилизират възможности и подкрепа за дистанционно обучение, по-специално цифрови решения. Бяха извлечени поуки за нови възможности за образованието, включително същественото увеличаване на цифровата компетентност на учителите и по-тесните връзки между училищата и по-широката общност. Много държави членки обаче се оказаха с недостатъци в системата във връзка с широкоразпространената липса на готовност и ресурси за промяната към различен подход към преподаването и ученето, което подчерта и задълбочи съществуващите неравенства, пропуски и нужди. Системите за образование и обучение трябва да ги преодолеят, както и да подобрят устойчивостта си, да се справят по-добре и да се приспособят към променящите се обстоятелства в бъдеще.
- (2) В плана за действие в областта на цифровото образование за 2021—2027 г. се представя визията на Европейската комисия за висококачествено, приобщаващо и достъпно цифрово образование в Европа. Той представлява призив за действия за по-засилено сътрудничество на европейско равнище с цел извличане на поуки от пандемията от COVID-19 и подготвяне на системите за образование и обучение за цифровата ера. В него се подчертава потенциалът на технологиите за улесняване на въвеждането на по-персонализиран, гъвкав и насочен към учениците учебен подход. Той съдържа стремеж за преодоляване на

¹⁸ ОВ С 212I, 26.6.2020 г., стр. 9—14.

неравенствата в образованието, когато липсват цифрова компетентност, достъп до подходящи инструменти и надеждна онлайн свързаност. В него се подчертава необходимостта от укрепване на цифровия капацитет в системите за образование и обучение.

- (3) Като пръв принцип в Европейския стълб на социалните права¹⁹ се посочва, че всеки има право на достъп до качествено и приобщаващо образование, обучение и учене през целия живот, за да поддържа и придобива умения, които му дават възможност да участва пълноценно в обществото и успешно да осъществява преход на пазара на труда. Принцип 11 от стълба гласи, че децата от семейства в неравностойно положение имат право на специални мерки за насърчаване на равните възможности. Ефективното спазване на тези принципи в голяма степен зависи от решителността и действията на държавите членки. Действията на равнището на ЕС могат да допълнят националните действия, като Комисията представи приноса си в плана за действие на Европейския стълб на социалните права.²⁰ В европейската програма за умения²¹ се определят действията, които да помогнат на лицата и предприятията да развият повече и по-добри умения и да ги оползотворяват, като се укрепва устойчива конкурентоспособност и се изгражда устойчивост за реагиране при кризи въз основа на поуците, извлечени по време на пандемията от COVID-19; в нея също така се предлага да се насърчава образованието в областта на науките с действия за научни изследвания и иновации. В препоръката на Съвета за създаване на Европейска гаранция за децата държавите членки се приканват да гарантират на децата в нужда (т.е. изложените на риск от бедност или социално изключване) ефективен и безплатен достъп до образование и училищни дейности. В стратегията на ЕС за правата на детето се призовава за създаване на приобщаващо, качествено образование. Насърчаването на развиването на компетентности е една от целите на европейското пространство за образование, в което да може „да се използва напълно потенциалът на образованието и културата като движеща сила за създаването на работни места, социална справедливост и активно гражданско участие, както и като начин да изживеем европейската си идентичност в цялото ѝ многообразие“²².
- (4) В един бързо променящ се и силно взаимно свързан свят всеки човек се нуждае от широк набор от компетентности, които да развива непрекъснато през целия си живот. Ключовите компетентности, определени в европейската референтна рамка относно ключовите компетентности за учене през целия живот,²³ имат за цел да положат основите за постигане на по-равноправни и по-демократични общества. Тези компетентности отговарят на необходимостта от приобщаващ и устойчив растеж, социално сближаване и по-нататъшно развитие на демократичната култура.
- (5) В Препоръката на Съвета относно ключовите компетентности за учене през целия живот²⁴ се посочва, че развитието на компетентности се улеснява чрез включване на разнообразни учебни среди и инструменти, включително цифрови

¹⁹ COM(2017) 250.

²⁰ COM(2021) 102.

²¹ COM(2020) 274 final.

²² COM(2017) 673.

²³ ОВ С 189, 4.6.2018 г., стр. 1—13, приложение.

²⁴ ОВ С 189, 4.6.2018 г., стр. 1—13.

технологии, както и задачи в рамките на учебния модел; осигуряване на подкрепа за образователния персонал, както и за други заинтересовани страни, подпомагащи процесите на учене, включително семействата; подпомагане и по-нататъшно разработване на оценяването и валидирането на ключови компетентности, придобити в различни среди; както и задълбочаване на сътрудничеството в рамките на образователните среди и между образователните среди и други области като по-всеобхватна програма за действие.

- (6) В Препоръката на Съвета относно професионалното образование и обучение (ПОО) за постигане на устойчива конкурентоспособност, социална справедливост и издръжливост²⁵ се предлага модернизирана визия на политиката на ЕС за ПОО, включително неговата цифровизация и използване на смесени форми на обучение.
- (7) В Заключенията на Съвета относно европейските учители и обучители за бъдещето²⁶ се признава, че учителите, обучителите и директорите на училища са основна движеща сила на образованието и обучението и следва да бъдат включени в създаването на политики в областта на образованието и обучението, като разполагат с автономност при прилагането на тези политики на практика, но също така трябва да подкрепят всеобхватен подход към първоначалното образование, въвеждането в работата и непрекъснатото професионално развитие.
- (8) Пандемията засили дългогодишните опасения за физическото, психичното и емоционалното благосъстояние на децата и младите хора. Всички деца и млади хора следва да бъдат подкрепяни да се радват на здравословен и активен начин на живот, като се стимулират положителни навици за целия живот, и да имат възможността да участват в редица спортни и други физически занимания, което подобрява двигателните умения и стимулира психичното и емоционалното благосъстояние. Освен това децата и младите хора се нуждаят от подкрепа за психичното и емоционалното си благосъстояние по време на ученето, включително при изпълнение на учебни задачи под засилено напрежение и разбиране на безопасното и отговорно поведение в интернет. Също така е необходима подкрепа за тези учащи, които прекарват продължителни периоди от време далеч от подкрепа от връстници или подкрепа от училищен персонал.
- (9) Смесеното обучение във формалното образование и обучение се извършва, когато училище, преподавател или учащ възприемат повече от един подход в учебния процес: смесване на училищна среда и други физически среди далеч от училищната сграда (дистанционно обучение); смесване на различни инструменти за обучение, които могат да бъдат цифрови (включително онлайн) и нецифрови. Посредством професионалната си преценка учителите и училищата ще избират и ще улесняват използването им като част от ангажиращи и ефективни учебни задачи, които подкрепят развиването на общи компетентности.
- (10) Ученето в различни среди, включително в училищната сграда, в дома, на открито, в културни обекти и работни места, може да бъде мотивиращо за децата и младите хора и да стимулира развиването на общи компетентности от тях. Това от своя страна може да им помогне да разберат и да се мотивират от

²⁵ ОВ С 417, 2.12.2020 г., стр. 1—16.

²⁶ ОВ С 193, 9.6.2020 г., стр. 11—19.

значението на формалното образование и обучение за живота им в обществото и да увеличи ангажираността им по отношение на местните и глобалните предизвикателства, например свързаните с околната среда и изменението на климата.

- (11) С подхода за смесено обучение се признава стойността на училището като споделено пространство за личностно и социално взаимодействие, което само по себе си е важно за ученето като начин за разбиране и осмисляне на света.
- (12) Подходът за смесено обучение може да стимулира развиването на общи компетентности поради разнообразието от учебни задачи и инструменти, което обхваща. Използването на цифрови технологии, включително свързването на устройства онлайн, може да улесни взаимодействието на учащите с други учащи, учебни програми и други източници на информация, както и да подпомага ученето в различни среди. Допълнителното използване на научно оборудване, занаятчийски инструменти, реалии (предмети, които се намират и се използват в ежедневието), публикувани текстове, както и инструменти за писане и за визуални изкуства може да подпомогне креативността и личното изразяване както индивидуално, така и в сътрудничество.
- (13) Образованието е основно право на човека и право на детето. Достъпът до него трябва да бъде гарантиран, независимо от средата, в която се извършва — училищната сграда, дистанционно или в съчетание от двете — и независимо от различните лични и социални обстоятелства на учащите. Отвъд пандемията подходът за смесено обучение е възможност за подобряване на качеството, целесъобразността и приобщаващия характер на образованието и обучението, като например по-доброто осигуряване на обучение в селските и отдалечените райони, включително най-отдалечените региони и островни общности, както и за други учащи, които не могат да посещават училище през цялото време: тези, които са част от пътуващи общности; млади хора, полагащи грижи; тези със здравословни проблеми или пребиваващи в болници и центрове за грижи; тези, които са ангажирани в тренировки на високо равнище; както и учащите в професионално обучение и платена работа. Всички среди и инструменти следва да бъдат еднакво достъпни за малцинствените групи, децата с увреждания и в социално-икономическо неравностойно положение и да не водят до дискриминация или сегрегация.
- (14) Смесеното обучение изисква съгласуван подход за цялата система, така че да се създадат благоприятстващи условия. Това включва ангажиране на практикуващи специалисти с различен експертен опит и насърчаване на сътрудничество с общността, чрез което се стимулира споделената отговорност за развитието на младите хора. Ефективността на мерките на системата в подкрепа на смесеното обучение ще се основава и на изясняването и подкрепянето на отношенията между различните елементи на екосистемата, между органите в областта на образованието, сектора за образователни ресурси (осигуряващ технологии, издателска дейност и друго оборудване за учебната програма), институциите и общностите в областта на научните изследвания, образованието и обучението.
- (15) Смесеното обучение е широко разпространена практика в първоначалното професионално образование и обучение²⁷, ограниченията във връзка с

²⁷

Първоначалното професионално образование и обучение обикновено се провежда в гимназиалния етап на средното образование и след завършване на средно образование, преди

пандемията обаче бяха предизвикателство пред капацитета на институциите и организациите да осигуряват учене в процеса на работа и да поддържат комуникация с учителите и наставниците, както и да влияят на осигуряването на стажове. Намалването на достъпа до практически дейности подчерта известната необходимост професионалното образование и обучение да се възползват от цифровите технологии, включително цифрови устройства и учебни програми, документирани в платформата ePortfolio и инструментите „разширена реалност“ и „виртуална реалност“ за симулации. Освен това то засили необходимостта от разбиране и координиране на начините, по които цифровите технологии се използват за учене в различните среди (например на място в училище или по време на стаж в предприятието).

- (16) Значението и целесъобразността на неформалното учене проличават от опита, придобит чрез работата с младежта, доброволческия труд и участието в културни дейности, включително масовия спорт. Неформалното учене играе важна роля в подкрепа на развитието на основни междуличностни, комуникационни и когнитивни умения, включително, наред с другото, креативност, които улесняват прехода на младите хора към зрелостта, активното гражданство и професионалния живот.²⁸ Определянето на нови начини за учене включва по-добро сътрудничество между средите за формално и неформално учене.²⁹
- (17) Настоящата препоръка е в пълно съответствие с принципите на субсидиарност и на пропорционалност.

ПРЕПОРЪЧВА НА ДЪРЖАВИТЕ ЧЛЕНКИ

- (1) Въз основа на поуките, извлечени в контекста на кризата с COVID-19, да подкрепят възстановяването и подготвеността на системите за образование и обучение, като обърнат внимание на последиците от пандемията за учащите, преподавателите и всички специалисти в образованието и да разработят дългосрочен стратегически подход за смесено обучение в съответствие с принципите, установени в настоящата препоръка³⁰. Да градят върху успешните иновации, въведени или изпитани по време на пандемията, за споделяне и разширяване на добрите практики.
- (2) Да подкрепят учащите чрез обмисляне на следните мерки:

Като пряк отговор на кризата:

- а) Предоставяне на допълнителни възможности и целенасочена подкрепа на учащите, изправени пред трудности в ученето, със специални образователни потребности, от групи в неравностойно положение или които са засегнати по друг начин от нарушаването на учебния процес. Това например може да включва увеличена индивидуализирана подкрепа и персонални услуги по наставничество, системи за наставничество

учениците да започнат професионален живот. То се провежда или в училищна среда (главно в класната стая), или в работни условия, като например учебни центрове и предприятия, в зависимост от системите за образование и обучение и икономическите структури.

²⁸

²⁹

³⁰

<http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9624-2017-INIT/bg/pdf>.
2015/C 172/03.

Рамката за смесеното обучение, представена в работния документ на службите на Комисията, може да представлява основа за специфични действия, адаптирани според ситуацията в държавите.

(включително партньорско наставничество), допълнително време за учене през учебната година и/или ваканция, достъп до допълнителни учебни среди, като например обществени библиотеки и обществени пространства, както и до извънкласни услуги с педагогическа подкрепа.

- б) Определяне на физическото и психичното благополучие на учащите и техните семейства като приоритет. Това може да включва разработване на насоки за психичното здраве; включване на политики за благосъстоянието на учениците и за борба с тормоза в училищните цели, процеси за мониторинг и осигуряване на качество (като част от редовната работа за осигуряване на качеството или училищните инспекции или в контекста на специални оценки на положението в училищата в контекста на пандемията); назначаване на специализиран персонал или улесняване на достъпа до квалифицирани специалисти и услуги за психично здраве и подкрепа.
- в) Стимулиране на изграждането на цифрови компетентности на учащите и семействата и на цифровия капацитет на образователните системи чрез насърчаване на инвестициите на равнището на училищата и на общностите в налични устройства, свързаност и чрез осигуряване на възможности за подобряване на цифровите умения, включително чрез използване на технологии както за независимо учене, така и за учене въз основа на сътрудничество. Извършване на инвестиции и реформи, предвидени в националните планове и в планове по Механизма за възстановяване и устойчивост с цел да се гарантира, че всички учащи могат да имат достъп до необходимото оборудване и възможности за учене.

Да подкрепят възстановяването и дългосрочната подготвеност на образованието и обучението:

- (3) Да проучат начини за разработване на подход за смесено обучение в началното и средното образование в полза на всички учащи и за гарантиране на трайно положително въздействие върху преподаването и ученето, адаптирани спрямо възрастта, капацитета и учебните цели на учениците. Това може да включва засилване на разработването на съчетаване на училищна и дистанционна учебна среда с цел да се създадат по-голяма гъвкавост и подходящи условия за местата на учебния процес, като се вземат под внимание различните нужди, произтичащи от различни социално-икономически и жилищни условия; да засилят разработването и внедряването на инструменти за обучение с цел да се осигурят възможности за проучване и изразяване, включително развитието на грамотност в науките; да подкрепят ученето в различни среди; да създадат подходящ баланс между воденото от учителя и от ученика учене от една страна и основаното на сътрудничество и независимо учене от друга страна; да изпитват методи за учене, за да станат новите възможности привлекателни и по-добри решения за учене както за учащите, така и за учителите.
- (4) Да използват смесено обучение като начин за подкрепа на независимостта и персонализираното учене на учащите (като се имат предвид възрастта, капацитета и специалните учебни потребности на учениците) и да развиват техните лични компетентности, социални компетентности и умение за учене

(една от осемте ключови компетентности за ученето през целия живот³¹, допълнително разработена в европейската рамка LifeComp³²).

(5) Да подкрепят учителите чрез обмисляне на следните мерки:

Като пряк отговор на кризата:

- а) Подкрепяне на курсове, програми и инструменти за повишаване на цифровите умения³³ на учители. Разработване и разпространение на педагогически модули и ресурси за прилагане онлайн и на място, които да помогнат на учителите да адаптират методите си на преподаване към смесените подходи, въз основа на техния опит и обратна връзка, и ангажиране с учителите в използването на нови инструменти и материали.
- б) Увеличаване на насочеността към благосъстоянието на преподавателите, директорите на училища и друг образователен персонал. Това може да включва улеснен достъп до квалифицирани специалисти и услуги за психично здраве и подкрепа, стимулиране на организацията на партньорска подкрепа с цел намаляване на стреса и подобрени възможности за обучение относно устойчивостта/психичното благосъстояние в програми за първоначална подготовка на учителите и продължаващо професионално развитие.
- в) Мобилизиране или назначаване на допълнителен персонал с цел осигуряване на повече време за индивидуална подкрепа в училище и в извънкласни дейности.

Да подкрепят възстановяването и дългосрочната подготвеност на преподавателите:

- г) Внедряване на модела на смесеното обучение в задължителните програми за първоначална подготовка на учителите³⁴ и продължаващо професионално развитие³⁵, което да помогне на образователния персонал да адаптира модела за обучение според професионалния си контекст, както и да му помогне да бъде компетентен в съчетаването на ученето с набор от среди на закрито и открито, инструменти и задачи.

³¹ ОВ С 189, 4.6.2018 г., стр. 1—13.

³² LifeComp обхваща три взаимосвързани области на компетентност: „лични компетентности“, „социални компетентности“ и „умение за учене“. Всяка област включва три компетентности: саморегулиране, гъвкавост, благосъстояние (лична област), емпатия, общуване, сътрудничество (социална област), ориентирано към растежа мислене, критично мислене и управление на ученето (умение за учене). Компетентностите от LifeComp се отнасят за всички области на живота и могат да бъдат придобивани през целия живот чрез формално, самостоятелно и неформално образование. <https://ec.europa.eu/jrc/en/lifecomp>.

³³ През октомври 2021 г. Европейската комисия ще стартира новия инструмент SELFIE за учители, който може да помага на преподавателите да планират изграждането на своите цифрови компетентности.

³⁴ Период на формално учене с цел придобиване на призната квалификация и възможност за назначаване като учител. Обикновено това се предлага от образователните департаменти в университетите или от независими институции за образование на учители (вж. речника в работния документ на службите на Комисията).

³⁵ Ученето, в което специалистите участват на всеки етап от кариерата си за подобряване на своята практика (вж. речника в работния документ на службите на Комисията).

- д) Осигуряване на достъп до експертни центрове и до подходящи ресурси, които насочват и подобряват моделите и улесняването на обучението. Подкрепяне на образователния и обучаващия персонал да разработва подход за смесено обучение в специфичния му контекст чрез обмени на персонал и партньорско обучение, мрежи, проекти за сътрудничество и общности на практикуващи специалисти.
- е) Разработване на насоки за нови подходи за оценка и изпити при завършване на обучението с подходящи инструменти за текущо и крайно оценяване, които са подходящи за различни равнища на образование и обучение и са еднакво уместни за училищни и дистанционни учебни среди.
- ж) Насърчаване на образователния персонал да участва в проучвателни проекти и научни изследвания, включително изпитване на използването на задачи в други учебни среди и използването на цифрови технологии в подкрепа на ученето.

(б) Да подкрепят училищата чрез обмисляне на следните мерки:

Като пряк отговор на кризата:

- а) Осигуряване на инструменти и ресурси за смесено обучение, както и насоки за училищата за начините, по които те могат да бъдат използвани.³⁶
- б) Подкрепяне на ефективни партньорства за инфраструктура и ресурси между различните доставчици на образование, включително от бизнеса, изкуствата, културното наследство, спорта, природата, висшето образование и научноизследователските институти, сектора за образователни ресурси (включително технологии, издателска дейност и друго оборудване за учебната програма) и научни изследвания в областта на образованието.
- в) Подкрепяне на училищата да оценят своите стратегии и практики за приобщаване и да предприемат необходимите мерки за преодоляване на недостатъците, включително чрез използване на инструментите на ЕС.³⁷

Да подкрепят по-дългосрочното възстановяване и да подобрят капацитета за организационна промяна:

- г) Инвестиране във високоскоростни интернет връзки в училищната и дистанционната учебна среда, от които зависи онлайн обучението.
- д) Позволяване на достатъчна степен на независимост за вземане на решения на равнището на училищата (от училищни съвети, директори, ръководители) с цел улесняване на иновациите, способността за реагиране и адаптирането спрямо местните нужди.

³⁶ Инструментът SELFIE може да помогне на училищата да обмислят и да съберат факти за настоящото си положение и нужди. Инструментът се състои от модули и може да бъде адаптиран от всяко училище, за да се вземе под внимание неговият конкретен контекст.

³⁷ Европейският инструментариум за училищата „Насърчаване на приобщаващото образование и справяне с преждевременното напускане на училище“ предлага изобилие от ресурси и практически примери, както и инструмент за самооценка на училищата.

- е) Подкрепяне на директорите на училища в управлението на организационната промяна със специално професионално развитие и насоки за тяхната роля. Подкрепяне на училищата и свързаните с тях доставчици на образование за отразяване на подхода за смесено обучение в стратегическото им планиране, което може да включва използване на инструменти за самооценка.
 - ж) Подкрепяне на диалога и работата в мрежа между редица заинтересовани страни, ангажирани в учене в училищна и дистанционна среда с цел да се създаде обратна връзка и да се черпят идеи за бъдещото развитие от различни източници. Това следва да включва и диалог, насоки и стратегии за защита на безопасността, сигурността и неприкосновеността на личния живот на децата в цифровия свят.
 - з) Насочване на част от вътрешния и/или външния преглед и механизмите за осигуряване на качеството на дадено училище върху съчетанието от учебни среди и инструменти, като се включва оценка на/чрез други доставчици, различни от училищата.
- (7) Да се възползват изцяло от средствата и експертния опит на ЕС за реформи и инвестиции в инфраструктура, инструменти и педагогика, за да увеличат устойчивостта и подготвеността като готови за бъдещето училища, по-специално „Еразъм+“, Механизма за възстановяване и устойчивост, Европейския социален фонд плюс, Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР), програмата „Цифрова Европа“, „Хоризонт Европа“ и инструмента за техническа подкрепа.
- (8) Да инвестират в мониторинг, научни изследвания и оценка на предизвикателствата пред политиката и на въздействието на инициативите с цел надграждане върху извлечените поуки, които да се използват като основа за бъдещи реформи на политиката, включително чрез използване на опита на учащите, както и на данните, събрани за разработването на най-добри практики и съобразени решения с използване на изкуствен интелект за подобрени учебни програми.
- (9) Да осигурят подходяща рамка за изпълнение на настоящата препоръка, като вземат под внимание мерките за подкрепа на смесеното обучение в националните планове за действие за изпълнение на Европейската гаранция за децата.

ПРИКАНВА КОМИСИЯТА:

1. Да подкрепи изпълнението на препоръката, като улесни взаимното учене и обмена между държавите членки и всички съответни заинтересовани страни чрез:
 - 1.1. Стратегическата рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението с оглед на европейското пространство за образование и отвъд него (2021—2030 г.)³⁸;
 - 1.2. новия Европейски център за цифрово образование и новия стратегически диалог с държавите членки, които ще бъдат установени в рамките на Плана за действие в областта на цифровото образование за 2021—2027 г. в подкрепа на

³⁸ ОВ С 66, 26.2.2021 г., стр. 1—21.

сътрудничеството между различните сектори по отношение на цифровото образование;

- 1.3. онлайн платформите и общностите на ЕС за образование и обучение, включително портала за училищно образование, онлайн общността eTwinning и Европейския инструментариум за училищата „Насърчаване на приобщаващото образование и справяне с преждевременното напускане на училище“.
2. Да подкрепи разработването на ресурси в сътрудничество с държавите членки, като например:
 - 2.1. основани на факти ръководства за модели на обучение и училищна организационна практика при подход за смесено обучение, включително за цифрови инструменти, подходи за оценката и валидиране на ученето, както и за защитата на данните, неприкосновеността на личния живот и безопасността в контекста на смесеното обучение;
 - 2.2. използване на потенциала на предстоящата европейска рамка за съдържание, предназначено за цифровото образование в подкрепа на създаването и споделянето на висококачествено съдържание за цифровото образование, която ще бъде разработена като част от плана за действие в областта на цифровото образование за 2021—2027 г.
3. Да подкрепя възможностите за професионално развитие на образователния персонал и други заинтересовани страни чрез:
 - 3.1. предоставяне на масови отворени онлайн курсове (MOOC) по отношение на смесеното обучение за учители, обучители, директори на училища и специалисти, подготвящи учителите, поддържани от портала за училищно образование, като се популяризира широкото използване на тези курсове за персонала в училищата;
 - 3.2. споделяне на добри практики от обмен между персонал, проекти и мрежи в рамките на „Еразъм+“, включително чрез онлайн общността eTwinning, бъдещата Академия за учители в рамките на „Еразъм+“, както и центровете за високи постижения в областта на професионалното образование;
 - 3.3. стартиране на новия онлайн инструмент SELFIE за учители, който да им бъде от помощ при обмисляне на цифровите им компетентности и планиране на бъдещо подобрене. Той се основава на инструмента SELFIE за цялостно цифрово планиране в училищата, което може да спомогне за подкрепа на подходите за смесено обучение, включително в ПОО.
4. Да подкрепя инициативи за развитие и насърчаване на приобщаващо и справедливо качествено образование и на възможности за обучение през целия живот за всички като част от европейското пространство за образование по отношение на училищното образование, по-специално по отношение на приобщаването на учащи при различни обстоятелства, които засягат техния достъп до определени учебни среди и инструменти, както и на приобщаването на тези, които се нуждаят от целенасочена подкрепа в учебния процес.
5. Да продължава подкрепата си за държавите членки в предприемането на реформи с цел подобряване на качеството и приобщаващия характер на системите за училищно образование и да подкрепя тяхната цифрова готовност в съответствие с целите на Плана за действие в областта на цифровото образование за 2021—2027 г.

6. Да включи акцент върху разработването на подход за смесено обучение в началното и средното образование в рамките на редовните доклади за напредъка по европейското пространство за образование и плана за действие в областта на цифровото образование за 2021—2027 г.

Съставено в Брюксел на [...] година.

*За Съвета
Председател*